

Rozhovor s Ing. Vladimírem Novákem, generálním ředitelem sekce vod Ministerstva životního prostředí Slovenské republiky

Slovenská republika letos předsedá největší komisi zaměřené na ochranu vodních toků, Mezinárodní komisi pro ochranu Dunaje (International Commission for the Protection of the Danube River, ICPDR). Proto jsme v tomto čísle požádali o rozhovor jejího prezidenta pro rok 2024 Ing. Vladimíra Nováka, jenž je zároveň generálním ředitelem sekce vod na slovenském Ministerstvu životního prostředí.

Pane řediteli, vystudoval jste hydrotechniku na Stavební fakultě Slovenské technické univerzity v Bratislavě. Co vás přivedlo k oboru vodního hospodářství?

Zjednodušeně by se dalo povedat, že rodinná tradice. Otec nastúpil po maturite na terajší Slovenský vodohospodársky podnik, š. p., práve počas ničivej povodne na Dunaji v roku 1965 (12. júna), kedy sa dňa 15. júna pretrhla dunajská hrádza v Patinciach, dňa 17. júna hrádza medzi Čičovom a Klúčovcom a dňa 25. júna pri Kollárove. Počas povodňovej aktivity bolo evakuovaných 60 000 obyvateľov a 100 000 ks dobytky, zničených 3 910 domov, poškodených ďalších 6 180 obydľí a zamorené boli všetky vodné zdroje na Žitnom ostrove.

Uvedená situácia urýchlila úvahy v spoločnosti o nevyhnutnom komplexnom zabezpečení územia pozdĺž Dunaja nielen z hľadiska ochrany pred povodňami, ale aj zaistenia požadovaných parametrov plavebnej dráhy Dunaja ako vnútrozemskej vodnej cesty medzinárodného významu na jednom z jej najkritickejších úsekov Rajka–Gönyű a zabezpečenia využitia hydroenergetického potenciálu Dunaja, a to všetko s ohľadom na ochranu vodných zdrojov a ekosystémov vnútrozemskej delty Dunaja.

Otec sa postupne prepracoval do pozícií, z ktorých určoval spôsob a štýl, akým bolo dlhé roky realizované vytyčovanie plavebnej dráhy, vrátane prírodného a odpadného kanála, ako aj samotných plavebných komôr stupňa Gabčíkovo Sústavy vodných diel Gabčíkovo-Nagymaros a na záver pracovnej kariéry svoje skúsenosti zúročil pri kontrolnej činnosti ako vedúci odboru vodných ciest a plavebnej bezpečnosti na štátnej plavebnej správe (dnešný Dopravný úrad).

V podstate počas celého detstva, ako aj študentských čias, som mal možnosť zúčastňovať sa s otcom na plavbách či už na vytyčovacích plavidlách Čajka a Gabčíkovo, ako aj na plavbách tlačnými remorkérmí Tekov a Hont, ale aj aktívit súvisiacich s tvorbou máp vytyčenia plavebnej dráhy, spolupráce pri tvorbe štúdií Vážskej vodnej cesty a v neposlednom rade pri pasportizácii a spracovaní štúdií splavnosti Zemplínskej vodnej cesty. To už som bol študentom na Stavebnej fakulte Slovenskej technickej univerzity v Bratislave.

Rovnako musím ešte spomenúť, že aj starý otec väčšinu pracovného života strávil na Dunaji ako strojník na rôznych plavidlách, najmä plávajúcej súprave, ktorú tvorili bager Kriváň a elevátor Radhošť. Zaujímavosťou je, že počas leteckého útoku amerických vzdušných síl, kedy na rafinériu Apollo, resp. Bratislavu, dňa 16. júna 1944 zaútočilo 158 bombardérov B-24 Liberator 15. leteckej armády,

bola súprava Kriváň – Radhošť poškodená. Po oprave slúžila ďalej, kým sa v 70. rokoch bager Kriváň utopil, pričom dvom členom posádky sa žiaľ nepodarilo zachrániť.

Uvedené skutočnosti preto nemalou mierou určovali a stanovili smerovanie môjho štúdia, ale aj formovali a položili základ môjho profesijného zamerania.

Kam vedly vaše kroky po ukončení Stavební fakulty?

Po ukončení štúdia v roku 1997 som pokračoval ako doktorand na katedre Hydrotechniky Stavebnej fakulty Slovenskej technickej univerzity v Bratislave až do septembra 2000. Následne som uzavrel pracovnoprávny vzťah s Ministerstvom pôdohospodárstva Slovenskej republiky na sekcii vód, odbore správy vodných tokov. Mojou pracovnou náplňou bola najmä agenda bilaterálnej spolupráce na hraničných vodách so susednými štátmi, ako aj agenda spojená s charakterom a priebehom štátnej hranice na hraničných vodách, ale aj agenda rozvoja vnútrozemských vodných ciest a plavby. Postupne som získaval aplikačnú prax súvisiacu s tvorbou strategických, plánovacích a koncepcných materiálov, ako aj legislatívnych návrhov nielen z uvedenej oblasti pôsobnosti, ale aj ďalších oblastí, medzi ktoré patrili napr. rozvoj verejných vodovodov a verejných kanalizácií, ako aj ochrana vodných zdrojov a v neposlednom rade technicko-bezpečnostný dohľad nad vodnými stavbami a ochrana pred povodňami.

S prestávkou pôsobíte na rôznych manažerských pozíciách v rámci Ministerstva земѣдѣлství, resp. Ministerstva životního prostředí, téměř dvacet let. Co bylo důvodem opustit pozice, ve kterých jste se tak významně etabloval, a co vám tato změna přinesla?

Dôvodom bola zmena vo vedení ministerstva v roku 2020, ktoré malo predpokladám iné predstavy o prioritách v oblasti udržateľného využívania vôd a ochrane vodných zdrojov, aj keď konkrétne dôvody som sa nikdy nedozvedel a ani som po nich nepátral. Bral som ako fakt, že každé vedenie si do funkcií, medzi ktoré, ako sa ukázalo, patrí pravdepodobne aj funkcia generálneho riaditeľa sekcie, vyberá odborníka, ktorému dôveruje.

Nakoľko som vodnému hospodárstvu venoval roky štúdia a samotnej praxe, neodíšiel som zatrpknutý z rezortu, naopak využil som možnosť pokračovať v práci na sekcii vód v pozícii referenta, resp. hlavného štátneho radcu, a to opakovane v rámci agendy bilaterálnej spolupráce na hraničných vodách so susednými štátmi, ako aj agendy spojenej s rozvojom vnútrozemských vodných ciest a plavby a v neposlednom rade agendy súvisiacej s metodickým usmerňovaním, riadením a kontrolou štátnych podnikov v zriaďovateľskej pôsobnosti Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky.

Popri tom som z pozície predsedu Slovenského plavebného kongresu zabezpečoval spoluprácu s Českým plavebným a vodocestným združením, z. s.,

Bojan Vranjković (srbský prezident ICPDR 2023) a Vladimír Novák (slovenský prezident ICPDR 2024)
pri odovzdávaní a preberaní predsedníctva v ICPDR na Veľvyslanectve Srbskej republiky vo Viedni v januári 2024

ktorá vyvrcholila prípravou a uskutočnením pravidelnej konferencie s medzinárodnou účasťou – 31. Plavebné dni 2023.

Zmena mi okrem negatív každopádne priniesla aj nejaké tie pozitíva, medzi ktoré určite radím viac času pre seba a rodinu. Pre „odľahčenie“ nesmiem opomenúť, že sa mi napr. podarilo za rok a pol znížiť hmotnosť zo 113 kg na 89 kg, čo mi v tom čase prinieslo v konečnom dôsledku aj zlepšenie zdravotného stavu a najmä kondičky.

V pozíci generálního ředitele sekce vod Ministerstva životního prostředí Slovenské republiky jste působil již dříve. Podařilo se vám navázat na vaši práci, kterou jste započal při svém prvním působení v této funkci?

V podstate som naviazal na aktivity z predošlého pôsobenia, nakoľko priority a ciele vodného hospodárstva ostávajú v princípe nemenné a sú nastavené na šesťročný plánovací cyklus, dá sa však diskutovať o prioritizácii jednotlivých opatrení berúc do úvahy najmä disponibilné finančné zdroje a ľudské zdroje na ich realizáciu.

V čase nevyhnutnej konsolidácie finančných prostriedkov sa však javí nevyhnutné správne nastaviť práve spomínanú prioritizáciu realizácie jednotlivých opatrení a tiež motivovať kolektív, ktorý sa oproti predošlému pôsobeniu na sekcii vôd počas predošlej vlády znížil o šesť zamestnancov. Keď si uvedomíme obsah a rozsah úloh vodného hospodárstva a ochrany vodných zdrojov v Slovenskej republike, tak počet zamestnancov 26 reálne a 28 na papieri sa môže javiť ako postačujúci, ale treba si uvedomiť, že sa bavíme nielen o zabezpečení aktivít v gescii ústredného orgánu štátnej správy v oblasti vôd, ale aj riadenia, metodického usmerňovania a kontroly rezortných ústavov Slovenského hydrometeorologického ústavu, Výskumného ústavu vodného hospodárstva, ale aj rezortných štátnych podnikov, ako sú Slovenský vodohospodársky podnik, š. p., a Vodohospodárska výstavba, š. p.

V neposlednom rade sme „odkázali“ na spoluprácu s ďalšími rezortmi, uviedol by som najmä spoluprácu s Ministerstvom dopravy Slovenskej republiky v otázkach rozvoja a modernizácie vodných ciest a vnútrozemskej plavby, s Ministerstvom hospodárstva Slovenskej republiky v otázkach využitia vodnej energie ako obnoviteľného zdroja energie z vodných elektrární vrátane tých malých do 10 MW, s Ministerstvom pôdohospodárstva Slovenskej republiky v otázkach hydromeliórií, ale aj s Ministerstvom zdravotníctva v otázkach verejného zdravia, vody vhodnej na kúpanie a tiež s Ministerstvom vnútra v otázkach ochrany pred povodňami a krízového riadenia, ale aj v otázkach charakteru a priebehu štátnej hranice na hraničných vodách a podobne.

Jaké jsou v současné době priority Slovenské republiky ohledně ochrany vod?

Slovenská republika si plní záväzky v udržateľnom využívaní vôd a v ochrane vodných zdrojov na národnej úrovni tak, ako jej vyplývajú z členstva v Európskej únii, ako aj ostatným členským štátom.

Okrem toho zabezpečuje spoluprácu a koordináciu jednotlivých aktivít na bilaterálnej úrovni a multilaterálnej úrovni. S uvedenými národnými, bilaterálnymi a multilaterálnymi záväzkami sú priamo spojené aj priority Slovenskej republiky, za ktorých plnenie som priamo alebo nepriamo zodpovedný.

Medzi hlavné priority Slovenskej republiky patria záväzky súvisiace s dosiahnutím dobrého stavu vôd, či už útvarov podzemných vôd, ale aj útvarov povrchových vôd. K tomu je potrebné mať zodpovedne zvládnutú transpozíciu príslušných smerníc, najmä Rámcovej smernice pre vodu, Povodňovej smernice, Smernice o čistení komunálnych odpadových vôd, Smernice o ochrane vôd pred znečistením dusičnanmi z poľnohospodárskych zdrojov, Smernice o ochrane podzemných vôd pred znečistením a zhoršením kvality, Smernice o riadení kvality vody určenej na kúpanie, Smernice o environmentálnych normách kvality v oblasti vodnej politiky a v neposlednom rade Smernice o kvalite vody určenej na ľudskú spotrebu.

Zodpovedne zvládnutá transpozícia uvedených smerníc do vnútroštátnej legislatívy Slovenskej republiky, najmä zákona o vodách, zákona o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách, zákona o ochrane pred povodňami a ďalších, ako aj ich vykonávacích predpisov, poskytuje priestor pre implementáciu opatrení nevyhnutných pre dosiahnutie jednotlivých cieľov tak, aby zodpovedali spomínaným prioritám. Jednotlivé opatrenia sú navrhované osobitne pre útvary povrchových vôd a osobitne pre útvary podzemných vôd tak z hľadiska ich kvantity, ako aj kvality.

Medzi základné opatrenia patria nielen tie legislatívne, ale aj opatrenia súvisiace s optimalizáciou finančných a ľudských zdrojov a v neposlednom rade technické a ekologické opatrenia, pričom by som zdôraznil monitoring vôd ako jedno zo základných opatrení, ktorého výsledky sú nevyhnutným podkladom pre stanovenie jednotlivých základných a doplnkových technických opatrení a s tým súvisiacim nastavením modelov a zdrojov financovania, či už zo štátneho rozpočtu, alebo fondov Európskej únie, prípadných ďalších zdrojov, od ktorých okrem iného závisí množstvo a kvalita ľudských zdrojov nielen na vedu a výskum, ale aj na plánovanie, projektovanie, realizáciu, prípadne prevádzku jednotlivých opatrení.

Základné a doplnkové opatrenia sú v Slovenskej republike zhrnuté v Programe opatrení, ktorý tvorí prílohu Vodného plánu Slovenskej republiky. Ten sa vypracováva pre obdobie šiestich rokov, aktuálne je k dispozícii jeho tretia aktualizácia na roky 2022–2027 a skladá sa z Plánu manažmentu povodia Dunaja a Plánu manažmentu povodia Visly. Okrem Vodného plánu sa opatrenia nachádzajú aj v ďalších strategických, plánovacích a koncepčných dokumentoch a ich aktualizáciách, v Slovenskej republike napr. v Pláne manažmentu povodňového rizika v čiastkových povodiach Slovenskej republiky, v Pláne rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie Slovenskej republiky, ale aj v koncepcii vodnej politiky do roku 2030 s výhľadom do roku 2050, alebo v Akčnom pláne na riešenie dôsledkov sucha a nedostatku vody – H₂ODNOTA JE VODA.

Teda na záver zhrniem, že priority Slovenskej republiky okrem ochrany kvality vodných zdrojov a zabezpečenia biodiverzity prostredníctvom ochrany biotopov a ekosystémov sa aktuálne sústredia najmä na zaistenie zásobovania obyvateľov pitnou vodou, odkanalizovania aglomerácií, ale aj na zabezpečenie ochrany obyvateľstva pred povodňami, ako aj na zaopatrenie dostatku vody podľa priorit (voda pre pitné účely, voda pre poľnohospodárstvo, voda pre priemysel, chladiaca voda pre atómové elektrárne, voda pre využitie hydroenergetického potenciálu, voda pre plavbu vrátane rekreačnej, voda pre rekreačné účely, voda pre chov rýb a podobne) pre jej jednotlivých užívateľov nepretržite a osobitne počas období sucha.

Slovenská republika v letošním roce předsedá největší komisi zaměřené na ochranu vodních toků, Mezinárodní komisi pro ochranu Dunaje. Vy sám zastáváte pozici prezidenta této komise. S jakými cíli jste do této funkce vstupoval?

Áno, je pravda, že Slovenská republika má tú česť, že predsedá v roku 2024 Medzinárodnej komisii pre ochranu vôd Dunaja (ICPDR) Tento rok je výnimočný, pretože sme oslávili 30. výročie Dohovoru o spolupráci pri ochrane a trvalom využívaní rieky Dunaj, ktorý bol podpísaný dňa 29. júna 1994 v Sofii, a zároveň 20. výročie od ustanovenia 29. júna za Deň Dunaja.

Osobne som poctený, že v roku môjho životného jubilea (50.) môžem zastupovať Slovenskú republiku počas predsedníctva v ICPDR vo funkcii jej prezidenta.

(Podrobne se o cílech Slovenské republiky v ICPDR dočtete v samostatném článku o předsednictví Slovenské republiky v ICPDR umístěném za tímto rozhovorem, poznámka redakce.)

Zastávate ale i další významné pozice. Jste např. vládním zmocněncem pro vodohospodářské otázky na hraničních vodách se sousedními státy. Jaké aktuální problémy jsou na pořadu jednání s Českou republikou?

Aktuálně nám počas septembra 2024 komplikovala život povodňová aktivity, ktorá postihla najmä strednú Európu a zasiahla okrem Slovenskej republiky v neporovnateľne ničivejšej forme práve Českú republiku, ale aj Poľskú republiku a dolné Rakúsko.

V rámci predmetnej povodňovej aktivity prebiehala pravidelná výmena informácií a koordinácia realizácie nevyhnutných opatrení, respektíve zabezpečovacích a záchranných prác najmä na spoločnom úseku slovensko-českého hraničného vodného toku Morava. Spolupráca sa uskutočňovala prostredníctvom Slovensko-českej komisie pre hraničné vody a ňou zriadenej pracovnej skupiny pre technické otázky, ako aj komunikáciou medzi správcami vodohospodársky významného vodného toku Morava a hydrometeorologických ústavov na oboch stranách v súlade s medzivládnu dohodou o spolupráci na hraničných vodách, tj. Smernicou o varovnej a hlásnej službe na hraničných vodách. Situácia bude vyhodnotená a zaznamenaná v protokole z najbližšieho, 25. zasadnutia Slovensko-českej komisie pre hraničné vody, ktoré sa uskutoční v roku 2025 v Českej republike. Poznatky budú zohľadnené v prípadnej optimalizácii spolupráce v uvedenej oblasti.

Z dlhodobého hľadiska sa snažíme spolupracovať, respektíve poskytovať relevantné podklady ministerstvám financií na oboch stranách tak, aby došlo k vysporiadaniu majetku správcov vodohospodársky významných hraničných vodných tokov. Otvorená ostáva aj otázka pevného, respektíve pohyblivého charakteru štátnej hranice na hraničných vodách.

Na záver nesmiem opomenúť ani priebežnú výmenu informácií a údajov v oblasti hydrologie a ochrany kvality vôd, ale ani implementáciu jednotlivých technických opatrení súvisiacich aj s rozvojom vodných ciest a plavby.

Bez zaujímavosti určite není ani spolupráce s dalšími státy. Dokážete díky vašemu dlouhodobému působení na hraničních vodách porovnat specifika těchto jednání?

Základným rozdielom pri rokovaní jednotlivých Komisií pre hraničné vody so susednými štátmi v porovnaní so Slovensko-českou komisiou pre hraničné vody, ale aj v rámci rokovaní jednotlivých pracovných skupín zriadených v rámci uvedenej komisie, je fakt, že ešte stále nepotrebujeme k rokovaniam tlmočníka, čo rokovania urýchľuje a vnáša do nich inú atmosféru. Týmto konštatovaním by som otázku nateraz uzavrel, nakoľko podrobnosti a špecifiká rokovania Komisií pre spoluprácu na hraničných vodách s jednotlivými susednými štátmi by si vyžiadali samostatný rozhovor. :)

Prozradte čtenářům vaše vize, vaše plány či konkrétní projekt, jež byste rád prosadil.

Každý z nás má samozrejme nejaké „tajné sny“. Musím povedať, že závidím generáciám, ktoré boli tzv. „budovateľské“ a ktorých výsledky práce nám slúžia dodnes. Preto by som bol rád, keby som mohol byť súčasťou tímu, ktorý dokáže zmanažovať a zabezpečiť pre spoločnosť výstavbu či už jednoúčelových alebo viacúčelových vodných stavieb, ktoré poskytnú prosperitu celej spoločnosti a zaisťujú dostatok vody využiteľnej v období sucha a zároveň zabezpečia ochranu života a majetku občanov počas povodňových aktivít. To je však, berúc do úvahy aktuálnu situáciu v spoločnosti, skôr dlhodobější plán.

Zo strednodobého hľadiska považujem za nevyhnutné prispieť správnymi návrhmi a informáciami pre vedenie ministerstva práve k finančnej a personálnej stabilizácii štátnych podnikov, ktoré zabezpečujú správu vodných tokov a vodných stavieb vo vlastníctve štátu.

Na záver ešte uvediem krátkodobé „projekty“, resp. vízie, a tými sú jednak nevyhnutnosť stabilizovania a omladenia kolektívu sekcie vôd, nakoľko v ostatnom období došlo na jednej strane k zrušeniu niekoľkých pracovných pozícií a na druhej strane je viacero zamestnancov v preddôchodkovom a dôchodkovom veku. Rovnako sa mi, verím, podarí zabezpečiť v súčinnosti s kolegami aktualizáciu Koncepcie vodnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 s výhľadom do roku 2050 tak, aby z nej boli odstránené opatrenia, ktoré do nej boli vložené politickým rozhodnutím a bez relevantného posúdenia. Tým by sa okrem iného otvoril priestor aj pre realizáciu vyššie uvedeného dlhodobého „projektu“, respektíve vízie.

Na záver ešte spomeniem želanie, aby sa spoločnosť vrátila pri rozhodovaní k pragmatizmu a potlačila ekologický extrémizmus urážajúci vodohospodárov, resp. stavebných inžinierov titulmi ako zástupcovia „betónovej lobby“ a pod.

Není žádným tajemstvím, že máte syna. Půjde i on v otcových stopách?

Ako sa hovorí, „nikdy nehovor nikdy“, ale berúc do úvahy vyššie uvedené a z aktuálne vypozerovanej situácie si dovoľím vysloviť presvedčenie, že v tomto prípade nebude platiť, že „jablko nepadá ďaleko od stromu“. Syn v tomto školskom roku ukončí štúdium na osemročnom gymnáziu a zatiaľ nič nenasvedčuje tomu, že by sa mal po maturite uberať vodohospodárskym smerom, čo mu samozrejme v žiadnom prípade nebudem zazlievať.

Každopádne mu budem fandiť a podporovať ho v jeho ďalšom napredovaní bez ohľadu na smer, ktorý si zvolí, napokon, ani mňa nikto nenútil ísť študovať zvolený smer.

Pane řediteli, srdečně děkuji za váš čas, který jste věnoval našemu rozhovoru.

Ing. Josef Nistler

Ing. Vladimír Novák

Ing. Vladimír Novák se narodil 31. května 1974 v Bratislavě. Vystudoval hydrotechniku na Stavební fakultě Slovenské technické univerzity v Bratislavě. Je dlouholetým odborníkem na vodní hospodářství. Na základě usnesení vlády byl jmenován do funkce zmocněnce vlády SR pro spolupráci na hraničních vodách se sousedními státy (s Českou republikou, Ukrajinou, Maďarskem a Rakouskem)

a do funkce předsedy slovenské části Slovensko-polské komise pro hraniční vody. Byl prvním ředitelem Agentúry rozvoja vodnej dopravy (2011). Jako člen slovenské vládní delegace se také účastnil a účastní na jednáních vládních delegací majících za cíl ukončení dlouholetých diskuzí k nalezení definitivního společného řešení otevřených otázek týkajících se přípravy, výstavby a provozu Soustavy vodních děl Gabčíkovo-Nagymaros. Jeho práce je rovněž spojena se zastupováním SR v multilaterálních platformách, jako jsou neformální zasedání vodních a mořských ředitelů Evropské unie či aktivity v prioritní oblasti pro ochranu kvality vod (PA 4) Evropské strategie pro dunajský region (EUSDR). V současnosti je generálním ředitelem sekce vod slovenského Ministerstva životního prostředí, prezidentem ICPDR pro rok 2024, vodohospodářským expertem v stálých hraničních komisích pro otázky charakteru a vytýčení státní hranice a v neposlední řadě dlouholetým předsedou Slovenského plavebného kongresu.